

Slovenski Pravniki.

Leto XXIII. V Ljubljani, 15. decembra 1907. Štev. 11. in 12.

Izknjižbe na podlagi razdelilnega, ustavnega sklepa in izknjižne pobotnice.

Naravno je, da se po dognani ali ustavljeni izvršbi nehajo, odnosno razveljavijo izvršbeni čini. Pri nekaterih izvršbah se nehajo ob končatvi izvršilni čini sami ob sebi. Preodkaz terjatve v poteg ugasne sam ob sebi, če je tretji dolžnik plačal dolg — izvršljivo terjatev zahtevajočemu upniku. Brez vsakega sodnega čina je tukaj prenehala izvršljiva terjatev; ugasnila je zastavna pravica, preminol je preodkaz v poteg. V premičninski izvršbi nehajo s končano dražbo vsi izvršbeni čini, odnosno ugasnejo. Tako je vsaj v navadnih slučajih; v večjih in zapletenih slučajih je treba še seveda sodne razdelitve in nakaza ter izročbe.

Kedar se pa pri izvršbah raztegajo izvršbeni čini tudi na zemljiško knjigo, tedaj izvršbeni zemljiškoknjižni čini nikdar ne ugasnejo sami ob sebi, temveč je treba vselej še k ugasnitvi posebnega čina, oziroma izvršbenozemljiškega ali vsaj zgol zemljiškoknjižnega čina. Vprašanje: v kaki obliki, oziroma na podlagi kakih listin se izknjižuje izvršbene čine?

Samo ob sebi je umevno, da so ostali zemljiškoknjižni predpisi pri novem izvršilnem redu v nespremenjeni veljavi, in da se morejo vse izvršbene izknjižbe vršiti le na podlagi sposobnih listin. Vendar to ne zabranjuje, da je novi izvršilni zakon število za izknjižbo sposobnih javnih listin pomnožil (§ 334 *lit. d*) o. z. z.) in popolnil.

Občni zemljiškoknjižni zakon sicer ne zahteva pri javnih listinah, kakor pri zasebnih listinah, v §-u 32 razun občnih predpisov po §-ih 26 in 27 še tudi natančne navedbe zemljišč, glede katerih naj se izvrši zemljiškoknjižni čin, in izrecne dovolitve obremenjenca. § 32 *lit. d*) o. z. z. zahteva samo listino javnega oblastva s sodno izvedljivim izrekom; vendar bo javna listina v

največ slučajih morala imenovati tudi zemljišče, odnosno zemljiškoknjižni predmet, ki ga je obremeniti, in dalje tudi osebe, v katerih korist naj se vknjiži kako pravico: privolitev obremenjene stranke nadomešča oblastveni izrek.

Pri javnih listinah, ki vsebujejo obsodilno judikatno obli-gacijo, kakor n. pr. pri civilnih sodbah, plačilnih nalogih i. t. d., in katere pripuščajo izvršbo na vsako in vse dolžnikovo premo-ženje, seveda ni treba navajati dolžnikovega zemljišča. Toda izrecno mora navajati že sodba zemljišče pri omejeni izvršbi v izterjanje hipotekarnih terjatev, kjer izvršenec ni osebni, ampak samo hipotekarni dolžnik, tako da v takem slučaju mora tudi javna listina označiti izvršbeno zemljišče.

Potem so druge javne listine, v katerih treba izrecnega imenovanja dotičnega zemljišča, pa tudi dotične vknjižbene pra-vice, torej obeh znakov §-a 32 *lit. a)* in *lit. b)* o. z. z., kakor pri zasebnih listinah. Ta izrecna imenovanja nahajamo v prisojilih in osobito v razdelilnih sklepih, kjer so vknjižbene pravice naj-večkrat med strankami dogovorjene in s poravnavo ugotovljene v dotičnih temeljnih zapisnikih.

Po §-u 4 o. z. z. je pridobitev, prenos, omejitev in razvelja-vitev knjižnih pravic možna samo po njih vpisu v glavni knjigi. Vendar je vkljub temu določilo več knjižnih pridobitev, pri katerih knjižni vpis nima ustvarjajočega, konstitutivnega pomena, ampak samo pojašnjevalni, deklarativni pomen. Tako pridobi: izdražitelj na podlagi domika »*conditione iuris*«, da pozneje izpolni dražbene pogoje; dedič vsled dejstva podedovanja; priposestvovalec vsled priposestvanja — knjižno (lastninsko) pravico, in ima poznejšnji knjižni vpis samo pojašnjevalni pomen. Domik, prisojilo, pripo-sestna sodba torej samo v obče potrdijo: da se je izdražitelj udomaknilo zemljišče; da je dedič res glavni dedič po zapustniku, in da je priposestvovalec res zemljišče pravno priposestvoval. Dotičnim listinam ni treba vsebovati tudi izrecnega dovoljenja, da se sme vknjižiti lastninsko pravico za izdražitelja, dediča, pri-posestvovalca; to dovoljenje gre *ex re*.

Vendar pa je iz praktičnih razlogov čestokrat prav u m e s t n o, če se v javni listini tudi izreče, katero pravico se sme za upra-vičenca vknjižiti ali izknjižiti. Včasih je to na pr. pri podedo-vanih pravicah zaradi jasnosti in iz razlogov poslovanja celo

potrebno. Pri domiku pa bi bilo celo neumestno pridejati izrecno dovoljenje, da se sme z izrekom domika obenem tudi vknjižiti lastninsko pravico za izdražitelja. Kajti izdražiteljeva lastnina je le pravno pogojna, zavisna od izpolnitve dražbenih pogojev. Če bi pa bilo v domiku že pristavljeno knjižno dovoljenje, bi izdražitelj lahko vknjižil svojo lastninsko pravico, ne izpolnivši dražbenih pogojev. Lastninsko pravico izdražitelja je torej vknjižiti na podlagi pravomočnega domika v zvezi z izkazano izpolnitvijo dražbenih pogojev, a nikakor ne na podlagi razdelilnega sklepa, kakor sem večkrat čital in se premnogokrat nahaja v naših zemljiških knjigah. Zato se mi je zdelo potrebno, to izrecno naglašati. Na podlagi pravomočnega domika v zvezi z izkazano izpolnitvijo dražbenih pogojev se sme nadalje izknjižiti zaznambe: podeljenega domika, dražbenega dneva, uvedbe dražbenega postopanja, ker vse dejanske razmere teh zaznamb so s pridobljeno lastnino izdražitelja ugasnile in je kaka pridobitev iz njih po načelu zaupanja v javno knjigo izključena.¹⁾

So pa tudi javne listine, ki ne vsebujejo samo javno oblastvenega in sodno izvedljivega izreka, ampak tudi dogovore strank, — torej niso »čiste«, ampak takorekoč »mešane« javne listine. Kakor je takim listinam predpogoj, da je dogovor strank glede dotičnih knjižnih pravic zabeležen v zapisnikih, tako mora tudi urejevalna listina vsebovati dotične dogovore strank, osobito one, ki se tičejo zemljiške knjige. V prisojilu bi se lahko reklo: s tem se zapuščinsko-oblastveno potrjuje, da sta postala A in B na podlagi sodno sprejetega dednega oglasa vsak za polovico glavna dediča zapustnika X. Če spada v zapustnikovo zapuščino kako zemljišče, bi bilo na podlagi takega prisojila moči v zmislu §-a 32, *lit. d)* o. z. z. vknjižiti lastninsko pravico za dediča A in B na polovico. — Toda pri zapuščini se je morda dogovorilo, da dedič A prevzame celo zemljišče in dediču B polovico izplača. Tukaj bo prisojilo moralo imeti tudi odstavek: hkratu se na podlagi dogovora dedičev dovoljuje vknjižbo lastninske pravice v korist dediču A pri celem zemljišču vl. št. ... Ali: zakonca imata dogo-

¹⁾ Enako tudi: zaznamba prepovedi odtujitve, obremenitve terjatve službe za vadij (§ 148); odreka domika (§ 186 odst. 3); dovolitev prevzemne ponudbe pod roko (§ 200 izvr. r.).

vorjeno skupnost premoženja, in ima preživeči zakonec pravico prevzeti tudi zapustnikovo polovico premoženja. Tudi v takem slučaju bi moralo prisojilo imeti dostavek: Dovoljuje se obenem vknjižbo lastninske pravice pri zapustnikovih polovicah zemljišč vl. št. . . . V tem slučaju se je dogovor prevzel v prisojilu že iz obstoječega notarskega akta v ženitni in dedni pogodbi.

Prav tako kakor dedno prisojilo spada tudi razdelilni sklep med »mešane« javne listine. Tudi razdelilnemu sklepu je podlaga faktični ali fiktivni zapisnik o prijavi, likvidaciji in razdelitvi posameznih na izkupilo navezanih, večinoma knjižnih pravic in terjatev; pred razdelilnim sklepom se vrši razdelilni narok, ki je lahko fiktiven takrat, če se pri naroku ni oglasila nobena stranka, tako da sodnik razdeli izkupilo po stanju zemljiške knjige in sodnih aktov. Kakor v prisojilu, tako se morajo tudi v razdelilu zrcaliti vsi odobreni dogovori strank, osobito dogovorjene izknjižbe.

Sodnik v razdelilu ugotovi, katera terjatev popolnem ali deloma propade in se jo sme po pravomočnosti razdelila izknjižiti¹⁾; sodnik ugotovi, da je izdražitelj celo izkupilo sodno položil, in da je vsled tega dovoljena izknjižba dotičnih v nakaz prišlih terjatev. Če pa izdražitelj ob času dovolila še ni položil izkupila, kar je po zakonu možno, (če tudi ni umestno vsled možnih poznejšjih premenitev), tedaj bo moral sodnik izdati pozneje enako potrdilo (dodatno razdelilo) in obenem dovoljenje za izbris. Take izknjižbe se torej vrše »na podlagi pravomočnega razdelila«, različno od izknjižeb »na podlagi pravomočnega domika v zvezi . . .«

Dovoljenje knjižnega čina je ne glede na neizogibno izrečene knjižne dogovore strank v razdelilu potrebno že iz poslovnih razlogov, — ker se v zemljiškooknjižni zbirki listin hrani samo razdelilo, ne pa tudi izvršilni akt, in ker bi se sicer opravo izknjižbe neprimerno otežkočilo.

Pri razdelilih po starem zakonu se je vkljub sodni položbi zahtevalo za izknjižbo nakazanih terjatev izknjižno pobotnico²⁾;

¹⁾ Že po obč. sod. r. je bilo izknjižbo propalih terjatev uradoma odrediti (odl. 21. januarja 1885, št. 680, zb. št. 10.396).

²⁾ Prošnja izdražitelja za izbris plačanih hipotekarnih dolgov se ravna po predpisih o. z. z. (odl. od 5. novembra 1884, št. 12.553, zb. št. 10.247, v Manzu pri §-u 339 o. s. r., od 2. aprila 1884, št. 3924 v zb. št. 9977).

pri propalih terjatvah je zadostovala sodnikova ugotovitev propada in izrecna sodna dovolitev izknjižbe.

Po novem izvrš. redu je zahteva izbrisne pobotnice pri sodnih položbah izkupila odveč, kajti zadošča sodnikova ugotovitev položitve in sodna dovolitev izknjižbe. —

Po §-u 212 odst. 2. izvrš. r. se pri razdelilnem naroku na terjatve, ki absolutno propadejo, ni ozirati; torej naj se sodnik o njih v razdelilu v tem zmislu izreče in ukrene, kar se ima knjižno zgoditi z njimi, dá glede njih izrecno izknjižno dovoljenje.

Po §-u 227 odst. 1. izvrš. r. je služnosti in realna bremena, ki v izkupilu nimajo popolnega pokritja, (izrecno) razveljaviti, — torej brez dvoma s pristavkom izknjižnega dovoljenja. Enako velja glede zakupnih, v izkupilu nepokritih pravic (§ 227 odst 2).

Po §-u 228 se je na knjižne predznambe ozirati le tedaj, če še rok za opravičbo ni potekel, oziroma, če postopanje za opravičbo predznambe že teče; treba je torej sodnikove ugotovitve, osobito, da je ugasnila predznamba, in v tem slučaju izrecne dovolitve za izknjižbo predznambe.

Toda tudi po novem izvršilnem redu je včasih treba za izknjižbo izknjižne pobotnice, kakor je je bilo treba za veljavnosti starega zakona, namreč tedaj, kadar se izkupilo sodno ne položi.

Po §-u 152 zadnji odstavek izvrš. r. so določila glede plačila največjega ponudka dispozitivna, in se torej lahko v dražbenih pogojih določi, da mora izdražitelj največji ponudek sodno položiti ali pa naravnost plačati v nakaz prišlim upnikom v določenem roku; tudi se pa lahko — in to se čestokrat dogaja — sodno položbo izkupila izrečno izključi. V le-tem zadnjem slučaju se mora izdražitelj zadostno izkazati, da je poplačal odkazane upnike, edinole s pobotnico — in da se plačane terjatve izknjižiti samo na podlagi izknjižne pobotnice.

§ 236 odst. 1 izvrš. r. določa, da je po pravomočnosti razdelilnega sklepa posameznim upravičencem v gotovini jim odkazane zneske ... na predlog izplačati proti pobotnici.

To določbo se je v praksi različno umevalo. Nekateri so iz nje izvajali, da je tozadevni upravičenec pravno obvezan, dati

izdražitelju izknjižno pobotnico tudi takrat, če se izkupilo sodno položi. Nasprotno se je izreklo vrhovno sodišče,¹⁾ da v tem slučaju izdražitelj ne more zahtevati nobene pobotnice, ne navadne ne izknjižne, marveč je odkazanec obvezan s sodišču dati pobotnico — proti izročitvi njemu pripalega in v izplačilo v gotovini odkazanega zneska. Po tej odločbi torej ni izključeno, da je izdražitelj upravičen terjati izknjižno pobotnico od upnika, ki se mu je bilo plačilo v gotovini odkazalo, — kadar izkupilo ni sodno položeno. In določba §-a 236 odst. 1 l. c. se po moji sodbi nanaša samo na ta slučaj, ko se izkupilo sodno ne položi.

Poglejmo si stvarni položaj pri sodni položbi. Izdražitelj položi izkupilo in o tem se napravi zapisnik. On, potem davčni kakor sodni depozitni urad dobita sklep, s katerim se odreja sodno položbo; izdražitelj ima ta sklep namesto potrdila. Če se potem izkupilo odkazuje posameznim upravičencem, se to zgodi zopet v sklepu, s katerim se davčnemu kakor sodnemu depozitnemu uradu naroča, da posameznim odkazancem izroči odkazane deleže največjega ponudka. Odkazanci morejo izročitev in sprejem svojih deležev potrditi depozitnemu uradu s kolokovano pobotnico, ki se naziva »rekognicija«,²⁾ in ki jo zahtevajo finančni odnosno depozitni predpisi.

Določila za tako rekognicijo-pobotnico torej izvršilnemu redu ni bilo potreba izdati, ker bi bilo odveč. In odkazanec tudi ne izroči pobotnice-rekognicije sodišču, ampak sodnemu depozitnemu uradu, in ta obvesti sodišče uradoma, da se je odkazano vsoto odkazancu izplačalo.

V slučaju sodne položbe je torej vse: izdražiteljeva položba, dokaz in plačilo posameznim upravičencem iz največjega ponudka razvidno v sodnem aktu, — in pobotnice v to svrho treba ni. Odkazni sklep sprejmo vsi odkazanci in izdražitelj.

Iz tega stvarnega položaja je razvidno, da ima § 236 odst. 1 izvrš. r. v mislih in da urejuje samo slučaj, če se največjega ponudka sodno ne položi. Ob sodni položbi izdražitelj ne more terjati izknjižne pobotnice, ker je ne potrebuje,

¹⁾ Odločba od 5. marca 1901 št. 2359/III.

²⁾ Pristojbinski zakon, T. t. 45—c 3 z dne 9. februarja 1850 št. 50 drž. zak.; razpis fin. min. od 29. decembra 1900 št. 60.961 v uk. just. min. št. XI ex 1901 št. 153. (Kolek po 1 K od pole, če ne manje po lestvi II.)

ker izknjižno pobotnico vsebuje in nadomestuje že razdelilni sklep; saj v tem slučaju ne izplačuje izdražitelj odkazancev, ampak sodišče, katero samo je torej obvezano omogočiti izknjižbo.

Po §-u 16 izvrš. reda je enkrat dovoljeno izvršbo opravljati uradoma. K uradni opravi izvršbe spada tudi to, da se omogoči izknjižbo odkazanih in iz izkupila v gotovini plačanih terjatev.

Rekli smo že, da je novi izvršilni red pomnožil število javnih listin, ki so na njih podlagi možni zemljiškknjižni čini.

Take listine so v prvi vrsti ustavilni sklepi. Če se izvršbo ustavi, je po zakonu (§ 39 odst. 1) obenem razveljaviti vse izvršbene, in tedaj posebno tudi po izvršbi nastale — zemljiškknjižne čine. Tudi tak ustavilni sklep vsebuje torej sodno izvedljiv izrek javnega oblastva.

Kakor kondemnativna sodba ne imenuje izrecno posameznega zemljiškknjižnega čina, tako tudi ni treba, da bi ga imenoval ustavilni sklep. Vkljub temu bo imela tudi v ustavnem sklepu izrečena dovolitev izknjižbe svojo veliko praktično veljavo in važnost. Prav želeli je celo, da ustavilni sklep ne navaja samo: S sklepom . . . dovoljeno izvršbo se po zmislu §-ov 40, 39 izvrš. reda ustavlja in je vse že opravljene izvršilne čine razveljaviti . . . , ampak da tudi dostavlja in pojašnjuje: . . . osobito je po pravomočnosti tega sklepa izknjižiti izvršilno zastavno pravico pri vl. št. . . zaznambo uvedenega dražbenega postopanja, zaznambo prisilne uprave . . . izvršilne nadzastavne pravice . . . zaznambo preodkaza v poteg i. d. — Izvršilni obrazec št. 97. ima celo tak pojašnjevalni dostavek, čeprav se ravno ne tiče zemljiške knjige; ne obhodno potreben je tak dostavek, kadar se ustavitev nasproti večji dovoljeni izvršbi omejuje, kadar je izvršbo utesnilno ustaviti in razveljaviti samo nekatere zemljiškknjižne čine. Tudi v takem slučaju ustavitve izvršenec ne more zahtevati izknjižne pobotnice, ker po zakonu pride brez nje do izknjižbe.

O dopustnosti in pravilnosti ustavitve pri izvršbi z izvršilno zastavno pravico na nepremičnine sem govoril že poprej v »Slov. Pravniku«, in to smatram za dognano stvar. Položaj pri

sodni položbi izkupila in ustavitvi izvršbe z izvršilno zastavno pravico na zemljišča je bistveno enak.

V prvem slučaju ima sodišče uradno vednost, da je izdražitelj plačal in razen tega uradno dolžnost, odkazani delež izkupila v roke spraviti odkazancem. V drugem slučaju sicer izvršenec ni položil gotovine za izvršilno terjatev pri sodišču, toda plačilo izvršitelja je izkazano uradno že pred ustavitvijo, in je plačilo v našem slučaju celo predpogoj ustavitve.

Vpraša se torej, ali je novi izvršilni red absolutno dolžnost upnika, dati pobotnico, osobito izknjižno pobotnico (§ 1426 o. d. z.) premenil?

Nikakor ne! Izvršilni red ni nameraval predrugačiti in ni predrugačil §-a 1426 o. d. z., ampak se ga sploh ni dotaknil. Težnja §-a 1426 o. d. z. je očitno ta, na vsak način ščititi dolžnika, kadar plača in na vsak način odstraniti možnost, da bi se plačujočega dolžnika moglo kdaj zopet terjati. V takem slučaju naj dobi dolžnik neovržni dokaz: pobotnico. Če je pa zakon ustvaril odnošaje, v katerih se dolžnikovo plačilo izkaže z isto ali še boljšo zanesljivostjo, potem je dolžnikova pravica do pobotnice že konsumirana, in dolžnik ne more še navrh tega terjati pobotnice ali celo izknjižne pobotnice.

Tak položaj je ustvaril izvršilni red pri položbi izkupila in pri ustavitvi izvršbe v slučaju popolnega plačila.

Novi zakon s tem ni predrugačil določila §-a 1426 o. d. z., ampak je poleg tega določila ustvaril olajšavo, ki dela pobotnico osobito izknjižno pobotnico nepotrebno. Izdražitelju je stvarno vseeno, v kakih obliki se vse plačane obveznosti izknjiži, ali na podlagi izknjižnih pobotnic, ali na podlagi razdelilnega ali ustavnega sklepa; zadnji način pa je za zavezanca laži. Vsled oficijozne izvršbene oprave ima sodišče dolžnost razveljaviti izvršilne, osobito zemljiškoknjižne čine, če je izvršba dognana ali ustavljena in če so za to dani vsi predpogoji. Besedilo §-a 1426 o. d. z., da ima plačnik v vseh slučajih pravico terjati pobotnico, je pač umevati: v vseh slučajih potrebe. Kakor ni take potrebe, kadar se plača iz roke v roko, in v takem slučaju ni moči terjati pobotnice, tako tudi v naših zakonitih slučajih ne.

Dr. Fr. Mohorič.

